పిత్రార్జితం

"అమ్మ ఎవరి దగ్గర ఉంటుంది?"

వినోద్ తన అన్నయ్యను అడుగుతున్న ప్రశ్న విని ఉలిక్కిపడింది సావిత్రి.

అటువంటి సన్నివేశం ఎన్నో కథల్లో చదివింది, ఎన్నో సినిమాల్లో చూసింది. కానీ, తన జీవితంలో మాత్రం అటువంటి సన్నివేశం రాకూడదనీ, భర్త కంటే ముందే 'పునిస్త్రీ'గా వెళ్లిపోవాలనీ అందరు దేవుళ్ళనూ కోరుకుంది. అయితే తన ప్రార్థన ఫలించలేదు. భర్త గుండెపోటుతో తనకంటే ముందుగా భగవంతుణ్ణి చేరుకున్నాడు.

"అమ్మ మన ఇద్దరి దగ్గరా ఉంటుంది. అలా అని ఏడాదికి ఆరునెలలంటూ మనం పంచుకోవలసిన అవసరం లేదు. ఆమెకు ఇష్టమైనన్ని రోజులు ఎవరి ఇంట్లోనైనా ఉండొచ్చు!" అన్నాడు విజయ్.

విజయ్ సమాధానం విన్నాక ఆమె మనసు కాస్త స్తిమితపడింది. 'అయినా తనకెందుకు లేనిపోని భయాలు, అనుమానాలు? తన బిడ్డల గురించి తనకు తెలియదా?' అనుకుంది.

విజయ్- తండ్రి బీరువా తెరిచి అందులోంచి బ్యాంకు పాస్‌బుక్ తీశాడు. తండ్రి పోయిన రోజు నుంచి వైకుంఠ సమారాధన వరకూ అయిన ఖర్చులు ఇద్దరూ కలసి లెక్కలు వేశారు. బ్యాంకులో ఉన్న డబ్బు తాము ఖర్చు పెట్టిన మొత్తం కంటే ఎక్కువగానే ఉండటం చూసి సంతోషించారు.

భర్త అకౌంటులో ఉన్న డబ్బు గురించి తనతో సంప్రదించకుండానే కొడుకులు నిర్ణయాలు తీసుకోవడం సావిత్రిని బాధించింది. 'అయినా తండ్రి అంతిమయాత్రకూ, కార్యాలకూ అయ్యే ఖర్చులు ఆమాత్రం భరించలేరా..? ఇద్దరూ మంచి ఉద్యోగాల్లో ఉన్నారు!' అనుకుంది.

తర్వాత ఇంటి ప్రస్తావన వచ్చింది.

"మేమిద్దరం ఇళ్లు కట్టుకున్నాం. అందుకు బ్యాంకు లోనుతో పాటు బయట కూడా అప్పులు చేయాల్సివచ్చింది. ఈ ఇల్లు అమ్మితే పదిలక్షల దాకా వస్తుంది. మేము చెరో అయిదు లక్షలు తీసుకుంటాం. ఎటూ నువ్వు మాతోనే ఉంటావు కాబట్టి ఇక ఈ ఇంటి అవసరం ఉండదు" అన్నాడు విజయ్ తల్లితో.

"మీ నాన్నగారు ఎంతో ఇష్టంతో కట్టుకున్న ఇల్లురా ఇది. కేవలం ఇటుకలు, సిమెంట్‌తో కట్టిన ఇల్లు కాదు. ఎంతో శ్రమతో, శ్రద్ధతో, ఆయన కష్టార్జితంతో కట్టిన ఇల్లు. ఈ ఇంట్లో ఎన్నో శుభకార్యాలు జరిగాయి. మీ చదువులూ, ఆటలూ, మీ భార్యల సీమంతాలూ, మీ పిల్లల బారసాలలూ... అన్నీ ఈ ఇంట్లోనే జరిగాయి. ఎంతోమంది బంధువులూ, స్నేహితులూ ఈ ఇంటికి వచ్చి, మన ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించి, మనసారా దీవించి వెళ్లారు. మనకెన్నో తీయని అనుభూతుల్నీ, మీ నాన్నగారికి తృప్తినీ, ఆనందాన్నీ ఇచ్చిన ఈ ఇంటిని అమ్మడం నాకిష్టం లేదురా!" అంది సావిత్రి.

"మనిషే పోయాక ఇక ఇల్లెందుకమ్మా? మా ఇళ్లకీ బంధువులూ, మిత్రులూ వస్తారు. అక్కడ కొత్త అనుభూతులకు స్వాగతం పలుకుదాం. పైగా, ఆర్థికంగా మేము ఇబ్బందుల్లో ఉన్నాం. ఇల్లు అమ్మితే వచ్చే డబ్బుల్తో మా సమస్యలూ తీరితే నాన్న ఆత్మ కూడా సంతోషిస్తుంది..." అన్నాడు వినోద్.

"లేదురా... ఆయనకు ఈ ఇల్లంటే ప్రాణం! కనీసం నేను ఉన్నంతవరకైనా ఇల్లు అమ్మకండి. కావాలంటే నా నగలన్నీ ఇస్తాను. అవి అమ్ముకుని మీ అప్పులు తీర్చుకోండి!"

"నీ నగలు ఎన్ని ఉన్నాయమ్మా? అన్నీ అమ్మినా యాభైవేలు కూడా రావు!" అన్నాడు వినోద్ విసుగ్గా.

"అమ్మా! ఇంటి డాక్యుమెంట్లు కనబడటం లేదు. బ్యాంకు లాకర్లో పెట్టారా నాన్న?" బీరువా వెతుకుతున్న వినోద్ అడిగాడు.

"లాకర్లో కాదు... నాన్న ఇంటిని బ్యాంకులో తాకట్టు పెట్టారు. నేనూ ఆ విషయం మరచిపోయాను. ఇప్పుడు నువ్వడిగితే గుర్తొచ్చింది!"

"తాకట్టు పెట్టారా? అంత అవసరం ఏం వచ్చింది?" కొడుకులిద్దరూ ఒకేసారి అడిగారు.

"మీ చదువుల కోసం!"

"మా చదువుల కోసమా? మా చదువులు పూర్తయి అయిదేళ్లు కావస్తోంది!" అన్నాడు విజయ్ అసహనంగా. బ్యాంకు లోను వల్ల ఇల్లు అమ్మితే వచ్చే మొత్తంలో తన వాటా మరింత తగ్గిపోతుందన్న నిజాన్ని జీర్ణించుకోలేకపోతున్నాడు అతను.

"కావచ్చు! ఆయన రెవెన్యూ డిపార్ట్‌మెంట్‌లో పనిచేసినా జీతం తప్ప మరో ఆదాయం ఆశించలేదు. మీకు ఎంట్రన్స్‌లో మంచిమార్కులు రాకపోతే లక్షలు ఖర్చుపెట్టి ప్రైవేటు కాలేజీల్లో మిమ్మల్ని ఇంజినీరింగ్ చదివించారు. మరి, అంత డబ్బు ఆయనకు ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చిందనుకుంటున్నారు? మీకు ఉద్యోగాలొచ్చాక ఆయన అప్పుల గురించి మీరు అడుగుతారనీ, మీ వంతు సాయం చేస్తారనీ అనుకున్నాం. కానీ, మీకా ఆలోచన లేకపోయింది. మీ ముందు చేయి చాచడానికి ఆయన ఇష్టపడలేదు. ఆ అప్పు అలాగే నిలిచిపోయింది.

అప్పటికీ తన పెన్షను నుంచి కొంత, పై పోర్షను బాడుగ నుంచి కొంత బ్యాంకు లోనుకు కడుతూనే ఉన్నారు."

"ఇంకా ఎంత కట్టాలట?" విజయ్ అడిగాడు.

"అయిదు లక్షలు కట్టాలి!" బీరువా నుంచి తీసిన బ్యాంకు స్టేట్‌మెంట్‌ను టీపాయ్ మీదకి గిరాటేసి అన్నాడు వినోద్.

"హుఁ... ఏడ్చినట్టే ఉంది. ఆమాత్రం దానికి ప్రపంచంలో తానొక్కడే ఇల్లు కట్టినట్లూ, పిల్లల్ని చదివించినట్టూ ఫోజులు!" అన్నాడు విజయ్.

పిల్లలు భర్తను తేలిక చేసి మాట్లాడుతూంటే సావిత్రికి ఎంతో బాధేసింది.

"లోను తీసుకున్న ఆయన ఇప్పుడు లేరు కదరా! అయినా ఆ అప్పు మీరు తీర్చాలా?" అని తన అనుమానం వ్యక్తం చేసింది.

"ఆయన లేకపోతేనేం... మేం బతికున్నాం కదా! ఆయన ఇంటికి ఎలా వారసులమో- ఆయన అప్పుకూ వారసులమే. అయినా అవన్నీ నీకు చెప్పినా అర్థంకాదు. ఇక మమ్మల్ని వదిలెయ్!" రెండు చేతులూ జోడించి విసుగ్గా అన్నాడు వినోద్.

సావిత్రి కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకుంది. 'తను చదువుకోలేదు. ఉద్యోగం చెయ్యలేదు. కానీ, చెబితే అర్థంచేసుకోలేనిదేం కాదు. భర్త ప్రతి విషయం ఎంతో ఓపికగా తనకు చెప్పేవాడు. అర్థంకాకపోతే వివరించేవాడు. వీళ్ళకు అంత ఓపిక లేదు. అందుకే ఇలా విసుక్కుంటున్నారు. వీళ్ళకోసం, వీళ్ళ ఆరోగ్యం కోసం తను ఎన్ని పూజలు చేసింది? ఎన్ని రోజులు ఉపవాసా లుంది? ఎంత ఓపికతో అన్నీ అమర్చిపెట్టింది? అవన్నీ వాళ్ళకు ఇప్పుడు గుర్తులేదు. గుర్తుచేసుకోరు కూడా!' అనుకుంది.

ముఖ్యంగా... కోడళ్ళ ముందు కొడుకులు తనను అలా విసుక్కోవడం ఆమెను మరింత బాధించింది. 'కోడళ్ళను కన్నకూతుళ్ళలా చూసుకున్నారు తనూ, భర్తా. వాళ్ళు కల్పించుకుని భర్తల్ని వారించకపోవడం తనకు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తూంది. ఆర్థిక అవసరాలు అభిమానాల్ని ఇంతగా చంపేస్తాయా?' అనుకుంటూ వంటింట్లోకి వెళ్లిపోయింది.

●

ఉదయం నిద్రలేచిన సావిత్రి గడియారం వంక చూసింది...

ఏడు గంటలు చూపిస్తూంది! 'అబ్బఁ... ఇంతసేపు ఎలా నిద్రపోయాను?' అనుకుంటూ పిల్లల గదిలోకి నడవబోయింది. ఇంతలో... కొడుకులు తమ కుటుంబాలతో ఉదయమే ఊరికి వెళ్లిపోవడం గుర్తొచ్చింది ఆమెకు.

'రాత్రంతా ఏడ్చీ ఏడ్చీ నిద్రపోయేసరికి పన్నెండు దాటింది. తెల్లవారుజామునే పిల్లల ప్రయాణం! నిద్రలేమి వల్ల తల పగిలిపోతూంది. కాఫీ గొంతులో పడితేగానీ అది తగ్గదు!' అనుకుంటూ గేటు దగ్గరకు వెళ్లి పాలబ్యాగులో చెయ్యిపెట్టి చూసింది.

అది ఖాళీగా ఉంది!

తల్లిని తనతో తీసుకెళుతున్నాననీ, మరుసటిరోజు నుంచి పాలప్యాకెట్ అవసరం లేదనీ పాలవాడితో విజయ్ ముందురోజు చెప్పడం గుర్తుకొచ్చింది.

'ఇంటిపై లోను ఉందని తెలిసి, ఆ నిరుత్సాహంతో నన్ను పిలుచుకొని వెళ్లడం మరచిపోయారు ఇద్దరూ!' అనుకుని నవ్వుకుంది.

షాపు నుంచి పాలప్యాకెట్ తెచ్చుకోవడానికి చిల్లర కోసం ఇల్లంతా వెదికింది. ఎక్కడా చిల్లర గానీ, కరెన్సీనోట్లు గానీ కనిపించలేదు. తలనొప్పి క్షణక్షణానికి అధికం కాసాగింది.

ఏం చేయాలో తెలియక నిస్సహాయంగా నిలబడిపోయిన ఆమెకు– ఎదురుగా కొక్కేనికి తగిలించివున్న భర్త చొక్కా కనిపించింది. ఆశగా వెళ్లి జేబులో చెయ్యి పెట్టింది. కొన్ని పది రూపాయల నోట్లు ఆమె చేతికి తగిలాయి. ఆమెకు ప్రాణం లేచివచ్చింది.

'నీకు నేనున్నాను...' అని భర్త తనతో అన్న భావన కలిగింది ఆమెకు. 'ఎప్పుడూ వంద రూపాయలకు సరిపడా పది రూపాయల నోట్లు జేబులో ఉంచుకోవడం ఆయనకు అలవాటు. ఆ అలవాటే ఇప్పుడు తనకు అక్కర తీర్చింది' అనుకుంది.

కాసేపు భర్తప్రేమను తలచుకుని ఏడ్చింది. తర్వాత చెప్పులేసుకుని షాపుకు బయలుదేరబోతూంటే రామయ్య వచ్చాడు. అతను ఆమె భర్త పనిచేసిన ఆఫీసులో అటెండరు.

అతను చేతిలోని ఫ్లాస్కు ఆమె చేతికిస్తూ "పిల్లలు ఊళ్లకు వెళ్లిపోయారని విన్నాను. వాళ్ళ పనులు వాళ్ళకుంటాయిగా మరి! మరో నాలుగురోజులు మీరు వంట జోలికి పోకండి. కాఫీ, టిఫిన్, భోజనం అన్నీ నేను తెచ్చిస్తాను. మంచి శాకాహార హోటల్ నుంచే తెస్తానులెండి. పది రోజులుగా మనిషి పోయిన బాధతో, వచ్చేపోయే జనంతో బాగా అలసిపోయి ఉంటారు. నాల్రోజులు విశ్రాంతి తీసుకోండి. మళ్లీ ఎటూ మనుషుల్లో పడిపోవాలి... తప్పదు!" అన్నాడు.

సావిత్రి కాఫీ రెండు కప్పుల్లో పోసి, అతని కొకటి ఇచ్చి, తనొకటి తీసుకుంది.

"అమ్మా! నా కూతురి పెళ్ళికి అయ్యగారిని పదివేలు అప్పడిగాను. ఆయన తన పి.ఎఫ్. నుంచి లోను తీసుకుని నాకిచ్చారు. ప్రతి నెలా అయ్యగారి జీతం నుంచి ఆ లోన్‌కి అయ్యే కటింగ్ మొత్తం ఆయనకు నీ జీతం నుంచి ఇచ్చేసేవాణ్ణి. ఆయన రిటైర్ అయ్యేలోపు ఆ అప్పు తీర్చేయాలనుకున్నాను గానీ, సాధ్యం కాలేదు. ఆయన రిటైర్ అయినప్పుడు ఆ డబ్బుల్ని ఆయనకు ఇవ్వాల్సిన పి.ఎఫ్. నుంచి పట్టుకున్నారు. నేను ఈ నెల రిటైర్ అవుతున్నాను. నాకొచ్చే డబ్బుల్లోంచి మిగిలిన బాకీ మీకిచ్చేస్తాను. అటువంటి గొప్పవ్యక్తి అప్పు ఎగ్గొడ్తే నాకు మంచి జరగదమ్మా! ఆయన దేవుడమ్మా... అటువంటి మనుషుల్ని మళ్లీ మనం చూడలేం!" అంటూ రామయ్య ఏడవసాగాడు.

సావిత్రి కళ్ళనిండా నీరు నిండింది.

"అమ్మా! మీ పెన్షన్ పేపర్లన్నీ నేనే తెచ్చి మీ సంతకం తీసుకుంటాను. ఈ విషయంలో మీకు సహాయం చేయడానికి మా ఆఫీసులో అందరూ సిద్ధంగా ఉన్నారు!" అని చెప్పి రామయ్య శెలవు తీసుకున్నాడు.

ఆమెకు మళ్లీ భర్త తనతో 'నేనున్నాను...' అన్న భావన కలిగింది.

రామయ్య వెళ్లిపోయాక 'రామయ్య తీసుకున్న అప్పు గురించి ఆయన నాకు చెప్పారు. కానీ, పదివేలు అప్పు తీసుకున్న రామయ్య అది తీర్చాలని తపన పడుతున్నాడే... మరి, పాతికేళ్లు పిల్లల్ని పెంచి, పెద్దచేసి చదివించామే– వాళ్ళకు తండ్రి బాధ్యత పంచుకోవాలని గానీ, తల్లి ఒంటరిగా ఉంటుందనే ఆలోచన గానీ ఎందుకు రావడం లేదు? ఎందుకు

పిల్లలు ఇలా మారిపోయారు? పిల్లలు పెద్దవాళ్ళయ్యాక వారికీ, తల్లిదండ్రులకీ మధ్య ఆర్థిక సంబంధాలు తప్ప ఇంకే బంధాలూ ఉండవా?

ఆయన పిల్లల్ని ఎంతో శ్రద్ధ తీసుకుని పెంచారు. మంచితనం, మానవత్వం, నిజాయితీ, క్రమశిక్షణ వంటి సుగుణాలను నూరిపోశారు. ఆయన వాటిని పాటించి చూపించారు కూడా! తన తల్లిదండ్రుల్ని చివరిశ్వాస వదిలేవరకూ తన వద్దనే ఉంచుకుని చూసుకున్నారు. తన తల్లి చివరి మూడురోజులూ మంచం మీదే ఉండిపోతే విసుగూ, అసహ్యం లేకుండా అన్నిరకాల సేవలూ చేశారు. అవన్నీ పిల్లలు గమనించారు కూడా! మరి, ఈరోజు వాళ్ళు తమ తల్లిపట్ల ఎందుకింత నిర్లక్ష్యంగా వ్యవహరిస్తున్నారు?' అనుకుంది.

వెంటనే తన ప్రశ్నకు సమాధానం కూడా దొరికింది ఆమెకు.

'ఆ కాలంలో టీవీలూ, ఫ్రిజ్జులూ లేవు. సంపాదించింది కుటుంబం కోసం, పిల్లల చదువుల కోసం ఖర్చుపెట్టేవారు. దుబారా ఖర్చులు చేసేవారు కారు. రాబడి, ఖర్చు దాదాపు సమానం కావడంతో పెద్దగా అప్పులు చేసే అవసరం ఉండేది కాదు. తృప్తిగా, మనశ్శాంతితో బ్రతికేవారు. కానీ, ఈనాటి పరిస్థితి వేరు. పెళ్ళైన వెంటనే టీవీ, ఫ్రిజ్, ఏసీ, కంప్యూటర్, కారు అన్నీ కొనేయాలి. వీటిలో చాలా వస్తువులు 'స్టేటస్ సింబల్'గా మారిపోయాయి. అవసరాలకూ, విలాసాలకూ తేడా తెలుసుకోలేకపోతున్నారు. ఇంటికి నిదానంగా ఒక్కొక్కటీ అమర్చుకుందామన్న ఆలోచన, ఓపిక లేదు. పైగా- ఫ్లాట్ల రేట్లు పెరుగుతున్నాయనీ, ఇన్‌కమ్ టాక్స్ తగ్గుతుందనీ చేతిలో డబ్బులు లేకపోయినా ఇళ్లు కూడా కొనేస్తున్నారు. కంపెనీలూ, బ్యాంకులూ లోన్లు ధారాళంగా ఇస్తూండటంతో అన్ని లోన్లూ తీసుకోవడం, జీతంలో ఇన్‌స్టాల్‌మెంట్లకు పోగా మిగిలింది చాలకపోవడం, దీంతో ఇబ్బందులు, విసుగు, అసహనం మొదలు! వీటన్నిటితో పాటు ఉద్యోగంలో ఒత్తిడులు, అభద్రతా భావం పెరుగుతున్నాయి. ఇన్ని ఒత్తిడుల మధ్య- పాపం... తల్లిప్రేమ, ఆమె సేవలు వీళ్ళకు గుర్తురావట్లేదు. ఉన్నంతలో తృప్తిగా బతకడం వీళ్ళకు ఎప్పుడు అలవాటవుతుందో?!' అనుకుని బాధగా నిట్టూర్చింది.

●

వారం రోజులు గడచిపోయాయి... సావిత్రికి పిల్లల నుంచి ఫోన్‌కాల్స్ లేవు.

ఫోన్ మోగితే 'పిల్లల నుంచేమో..?!' అని ఆశగా ఫోను దగ్గరికి పరిగెడుతూంది.

ఓరోజు తన ఇంట్లోకి అడుగుపెట్టిన కొత్తవ్యక్తిని ఆశ్చర్యంగా చూసింది సావిత్రి.

"నా పేరు శ్రావణ్... బ్యాంకులో ఫీల్డ్ ఆఫీసర్ని!" అంటూ తన వివరాలు చెప్పాడతను.

"రండి... కూర్చోండి!" అంటూ కుర్చీ చూపించింది.

"రామనాథంగారు నేను క్లర్క్‌గా ఉన్నప్పటినుంచీ నాకు తెలుసు. ఆయన ఇల్లు కట్టడం కోసం, పిల్లల చదువుల కోసం, వాళ్ళ పెళ్ళిళ్ళ కోసం ఎన్నోసార్లు లోన్లు తీసుకున్నారు. అయితే ఆయన ఇన్‌స్టాల్‌మెంట్లు కట్టకపోవడం అన్నది ఇంతవరకూ జరగలేదు. మొదటిసారిగా ఆయన మార్ట్‌గేజ్ లోన్ ఇన్‌స్టాల్‌మెంట్ బాకీ పడింది. నాకు అనుమానం వచ్చి విచారిస్తే ఆయన చనిపోయారని తెలిసింది. మా బ్యాంకు క్రమశిక్షణ కలిగిన కస్టమర్‌ని కోల్పోయింది!" అన్నాడు బాధగా.

"నాకు ఫ్యామిలీ పెన్షన్ మొన్న శాంక్షన్ అయింది. ఈ నెల పెన్షన్ తీసుకోగానే బ్యాంకుకు వచ్చి కట్టేస్తాను..." అంది సావిత్రి నొచ్చుకుంటూ.

"అవసరం లేదమ్మా! ఆయన ఇంటిపై తీసుకున్న లోనుపై దాదాపు ఏడు లక్షలు బాకీ ఉంది. అయితే చాలా ఏళ్లకిందటే మా బ్యాంకు ప్రవేశపెట్టిన ఇన్సూరెన్సు స్కీములో మీవారి లోను కూడా కవర్ అయ్యేందుకు ఆయనచేత సంతకాలు పెట్టించుకుని ప్రీమియం కట్టించుకున్నాం. రామనాథంగారు మరణించారు కనుక ఆ ఋణం మొత్తం ఇన్సూరెన్స్ కంపెనీ చెల్లిస్తుంది. మీరు నయాపైసా కూడా కట్టక్కరలేదు. నేను అప్లికేషన్ మీకు పంపిస్తాను... సంతకాలు చేసి పంపండి. ఉంటానండీ!" అతను నమస్కారం చేసి వెళ్లిపోయాడు.

సావిత్రి భర్త ఫోటోవైపు చూసింది... రామనాథం నవ్వుతున్నట్లు కనిపించిందామెకు.

●

సావిత్రి కొడుకులకి ఫోన్ చేసి- ఋణం మాఫీ అయిన విషయం చెప్పి 'ఇల్లు అమ్మకానికి పెట్టాననీ, ఎవరైనా వస్తే కబురు చేస్తాననీ, వచ్చి మాట్లాడుకొమ్మనీ' చెప్పింది.

కొడుకులు ఆమె ఊహించినదానికంటే ఎక్కువగానే సంతోషించారు.

ఆరోజు సాయంత్రం ఊళ్లో ఉన్న వృద్ధాశ్రమానికి వెళ్లి ఆశ్రమం మేనేజర్‌తో మాట్లాడింది. త్వరలోనే తను ఆశ్రమంలో చేరతానని చెప్పింది.

సావిత్రి వివరాలు తెలుసుకున్న మేనేజరు- "రామనాథంగారు చనిపోయారా? నాకా విషయమే తెలియలేదే!" అంటూ విచారం వెలిబుచ్చారు.

"ఆయన మీకు తెలుసా?" ఆశ్చర్యంగా అడిగింది సావిత్రి.

"తెలియకపోవడం ఏమిటమ్మా? ఈ ఆశ్రమం స్థలం కోసం గవర్నమెంటుకు అర్జీ పెట్టినప్పుడు కలెక్టరాఫీసులో ఆ సీట్లో ఉన్న మీవారిని కలిశాను. ఆయన సానుకూలంగా స్పందించారు. మంచికార్యం తలపెట్టినందుకు మమ్మల్నెంతో అభినందించారు. కలెక్టరుగారికి చెప్పి ఈ స్థలం మాకిప్పించారు. డిపార్ట్‌మెంట్‌లో ఆయనకున్న మంచిపేరు వల్ల కలెక్టరుగారు వెంటనే ఒప్పుకున్నారు. ఇంత చేసిన ఆయన మా నుంచి ఒక్క పైసా కూడా ఆశించలేదు. అటువంటి వ్యక్తి భార్య అయిన మీరు ఓ అనాథలా మా ఆశ్రమంలో చేరడం నాకు బాధగా ఉంది. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే మిమ్మల్ని మా ఇంటికి తీసుకెళతాను. మాతోపాటు ఉండిపొండి. మిమ్మల్ని మా అమ్మలా చూసుకుంటాను..." అన్నాడు.

సావిత్రికి కళ్ళలో నీళ్లు తిరిగాయి. 'భర్త మంచితనం గురించి తెలుసుగానీ- అది ఇంతమంది మనసుల్ని గెలుస్తుందని తను ఊహించలేదు' అనుకుంది. 'మరణించి కూడా బతికి ఉండటం' అంటే ఏమిటో ఆమెకు అర్థమైంది. "వద్దండీ! నావల్ల ఎవరికీ ఇబ్బంది ఉండకూడదనే పిల్లల్ని కూడా కాదనుకుని ఇక్కడికి వస్తున్నాను. పైగా ఇక్కడ ఉంటే నాకు కాలక్షేపం కూడా అవుతుంది. మీరు ఆ మాట అన్నందుకు నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది. మీరు పిల్లాపాపలతో కలకాలం చల్లగా ఉండాలి. నేను ఇల్లు అమ్మకం పనులు పూర్తయ్యాక వస్తాను..." అంటూ అతని దగ్గర శెలవు తీసుకుంది.

●

ఒకరిద్దరు సావిత్రికి ఫోన్ చేసి ఇల్లు కొనడానికి తమ ఆసక్తిని వెలిబుచ్చారు.

ఓ ఆదివారం కొడుకుల్ని రమ్మంటాననీ, ఆరోజు వచ్చి మాట్లాడమనీ వాళ్ళతో చెప్పింది సావిత్రి. మరుసటి ఆదివారమే కొడుకులు భార్యలతో వచ్చారు.

ఆ ఆదివారం ఉదయం ఇంటి గురించి మాట్లాడటానికి వచ్చిన వ్యక్తిని చూసి "మీరు మా ఎదురింటి మేడపైన ఉండేవారు కదా?" అని అడిగాడు వినోద్.

అతను- "అవును. నా పేరు రామారావు!" అంటూ తన వివరాలు చెప్పసాగాడు. తర్వాత- "మేము చాలా ఏళ్లు ఆ ఇంట్లోనే ఉన్నాం. ఏడాది క్రితమే ఇల్లు చాలక వేరే ఇంట్లోకి మారాం. మీ ఇంటి మండువా మా గది కిటికీ నుంచి బాగా కనబడేది. మీ కుటుంబం మమతానురాగాలకూ, తీపి అనుభవాలకూ ప్రతీకగా అనిపించేది నాకు.

ఉదయాన్నే మీ అమ్మగారు ఇంటిముందు ముగ్గులేస్తూంటే... మీ తండ్రీకొడుకులు కబుర్లు చెబుతూ కంపెనీ ఇవ్వడం; భోగిపండుగ రోజు ప్రాతఃకాలాన మీరు భోగిమంట వేస్తూంటే... మీ అమ్మగారు కాఫీ తెస్తే అందరూ కలసి తాగడం, దీపావళి రోజు మీ నాన్నగారు మీతో టపాకాయలు జాగ్రత్తగా కాల్పించడం; ఉదయం నాలుగు గంటలకు లేచి మీరు చదువుకుంటూంటే... మీకు తోడుగా మీ నాన్నగారు కూర్చోవడం; మీ ఇంటికి తరచుగా బంధువులు, మిత్రులు రావడం, రాత్రిపూట అందరూ మండువాలో కూర్చుని పాటలు పాడడం మాకు కనిపించేది.

ఓసారి విజయ్‌కి ఆటల్లో చేయి విరిగితే ప్రమోషన్ పరీక్ష రాయడానికి వెళ్లిన మీ నాన్నగారు పరీక్ష రాయకుండానే తిరిగొచ్చి పుత్తూరు తీసుకెళ్లి కట్టు కట్టించడం, నొప్పి తెలియకుండా రాత్రంతా కథలు చెబుతూ జాగారం చెయ్యడం, తన తల్లి వేసుకోవాల్సిన మాత్రల్ని ఏ పూటకాపూట గుర్తుగా ఆమెకివ్వడం, ఆవిడ మంచాన పడితే సేవలు చేయడం నా మనసును కదిలించేది. ఆయన చేసిన ఉద్యోగానికి కావాలనుకుంటే ఈ ఊళ్లో పది ఇళ్లు కట్టించి ఉండేవారు. కానీ, ఆయన తీరే వేరు. 'పై సంపాదన ఆశించని వ్యక్తి' అని ఊళ్లో మంచిపేరు తెచ్చుకున్నారు. కళ్ళముందు నోట్లకట్టలు కనబడుతున్నా, అవసరాలు ఇబ్బంది పెడుతున్నా చలించక నీతికి కట్టుబడి వాటికి దూరంగా ఉండటం చాలా గొప్పవిషయం.

ఇక, మా ఇంట్లో ఎప్పుడూ గొడవలే! మా నాన్న గెజిటెడ్ ఆఫీసరు. లంచాలు బాగా తినేవాడు. ప్రతిరోజూ తాగొచ్చి ఇంట్లో గొడవ చేసేవాడు. మాకు చదువు తలకెక్కేది కాదు. ఆయన చనిపోతే ఆ ఆఫీసులో నాకు ఉద్యోగం ఇచ్చారు. ఇప్పుడు నా తమ్ముళ్ళతో నాకు మనస్పర్థలు పెరుగుతున్నాయి. వాళ్ళింకా జీవితంలో స్థిరపడలేదు. నాన్న ఉద్యోగం నాకొచ్చింది కాబట్టి వాళ్ళను నేను పోషించాలంటారు. ఈ విషయంలో నాకూ, నా భార్యకూ మధ్య గొడవలు.

మనిషికి డబ్బు పుష్కలంగా లేకపోయినా ఉన్నంతలో జీవితాన్ని ఎంత ఆనందంగా అనుభవించవచ్చో మీ నాన్నగారిని చూశాక నాకు తెలిసింది. అందుకే మీ ఇల్లు కొని, ఇందులో చేరితే ఆ అదృష్టం మాకూ తగిలి మా సమస్యలు తగ్గుతాయని మా ఆశ! చదువుకునే రోజుల్నించీ ఈ ఇల్లు నా 'డ్రీమ్ హౌస్.' 'ఇటువంటి మనుషులు మధ్య నేను లేనే!' అని

బాధపడేవాణ్ణి. కనీసం ఈ ఇంట్లో నివసించే అవకాశం వస్తే అది నా అదృష్టంగా భావిస్తాను" అన్నాడు రామారావు.

•

రామారావు వెళ్లిపోయాక- విజయ్, వినోద్‌లు మౌనంగా కూర్చుండిపోయారు.

రామారావు చెప్పిన విషయాలే పదేపదే గుర్తుకురాసాగాయి. తమ గుండెలో ఎంతో అపురూపంగా దాచుకోవలసిన జ్ఞాపకాల్ని పరాయివ్యక్తి వచ్చి చెపితే తప్ప గుర్తురానందుకు సిగ్గుపడ్డారు. వాళ్ళ మనసులో 'తప్పు చేసిన భావన' కలిగింది. పశ్చాత్తాపం మొదలైంది.

రాత్రి భోజనాల సమయంలో సావిత్రి- కొడుకు, కోడళ్ళతో వాళ్ళు ఊరు వదిలివెళ్లాక జరిగిన విషయాలన్నీ చెప్పింది. రామయ్య, బ్యాంకు ఫీల్డ్ ఆఫీసరు, ఆశ్రమం మేనేజరు అన్న మాటల్ని చెప్పింది. అది విన్న కొడుకుల మనసుల్లో పశ్చాత్తాపం మరింత పెరిగింది.

వినోద్‌కి తండ్రి తమతో తరచుగా చెప్పే కొటేషన్ 'గుడ్‌నెస్ ఈజ్ ద ఓన్లీ ఇన్‌వెస్ట్‌మెంట్ విచ్ నెవర్ ఫెయిల్స్ టు ఎర్న్ డివిడెండ్స్' గుర్తొచ్చింది. 'నిజం నాన్నా! మీ మంచితనం డివిడెండ్లను సంపాదించడమే కాదు, ఎంతోమంది హృదయాల్ని కూడా గెలుచుకుంది. మాలాంటి పాపాత్ముల హృదయాలు తప్ప!' అనుకుని కళ్ళనీళ్లు పెట్టుకున్నారు.

విజయ్ తల్లితో- "అమ్మా! మమ్మల్ని క్షమించు. నాన్న మంచితనాన్ని ఇంతమంది గుర్తించినా మేము కొడుకులమై ఉండి కూడా గుర్తించలేకపోయాం. గొప్పలకు పోయి ఆర్థిక ఇబ్బందుల్లో పడి, బయటి వ్యక్తులు వచ్చి మన ఇంట్లో జరిగిన మధురమైన దృశ్యాల్ని గుర్తుచేస్తే తప్ప గుర్తుకురాని పరిస్థితిలో ఉండిపోయాం. మనం ఇల్లు అమ్మవద్దు. కింది పోర్షను రామారావుగారికి అద్దెకిద్దాం. పై పోర్షను మాత్రం ఖాళీగా ఉంచుదాం. నువ్వు మాతో వచ్చేసెయ్. ప్రతి సంవత్సరం వేసవిలో ఇక్కడకు వచ్చి ఓ వారంరోజులు హాయిగా గడుపుదాం. పాతరోజుల్ని గుర్తుచేసుకుని ఆనందిద్దాం!" అన్నాడు.

"అవునమ్మా! నిన్ను ఇన్నాళ్లూ నిర్లక్ష్యం చేసినందుకు సిగ్గుపడుతున్నాం. నువ్వు మాతో వచ్చెయ్. ఈ ఇంటి గురించీ, నాన్నగారి మంచితనం, వ్యక్తిత్వం గురించీ మా పిల్లలకు కూడా చెబుదాం. ఈ ఇంటితో పాటు ఆయన పాటించిన విలువలు కూడా వాళ్ళకు వారసత్వంగా లభించనీ!" అన్నాడు.

సావిత్రి భర్త ఫోటోవైపు చూసింది. ఆయన ఆనందంతో నవ్వుతున్నట్లు కనిపించింది ఆమెకు.

'అవును మరి! మానవత్వపు విలువల్ని పిల్లలకు ఆస్తిగా ఇచ్చారు ఆయన. వాళ్ళు వాటిని నిలుపుకుంటే ఆయన ఆత్మ సంతోషిస్తుంది!' అనుకుంది తృప్తిగా.

•

'ఈనాడు' దినపత్రిక 'ఈనాడు ఆదివారం'... 22 ఫిబ్రవరి' 2009 సంచికలో ప్రచురితమైన కథ